

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 81/2021-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ], proti uzneseniam Okresného súdu Nitra č. k. 25 C 52/2018-541 z 12. novembra 2019, č. k. 25 C 52/2018-578 z 20. apríla 2020, č. k. 25 C 52/2018-590 z 22. mája 2020 a uzneseniu Krajského súdu v Nitre č. k. 12 Co 243/2019-564 z 30. decembra 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkové okolnosti veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. marca 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uzneseniami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenia zrušiť a vec vrátiť Okresnému súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) na ďalšie konanie.
2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých uznesení a ostatných príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti:
3. Sťažovateľ bol v právnom postavení žalobcu v spore o zaplatenie sumy 160 513,29 eur z titulu jednorazovej náhrady podľa zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o elektronických komunikáciách“) za právo zodpovedajúce vecnému bremenu, ktoré viazlo na celej jeho nehnuteľnosti v prospech žalovanej.
4. V priebehu konania došlo k ukončeniu záznamových konaní Z 501/17 a Z 486/17 na Okresnom úrade Nitra, katastrálnom odbore, ktorých vedenie bolo podkladom pre podanie žaloby. Z toho

dôvodu sťažovateľ v januári 2019 vzal žalobu späť v celom rozsahu, tvrdiac, že pre správanie žalovanej odpadol dôvod podania žaloby i hmotnoprávne predpoklady na pokračovanie v konaní. Okresný súd konanie zastavil a napadnutým uznesením z 12. novembra 2019 opätovne rozhodol o nároku na náhradu trov konania tak, že žalovanej priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu. Na odvolanie sťažovateľa Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) napadnutým uznesením okrem iného potvrdil uznesenie súdu prvej inštancie vo výroku o trovách konania a žalovanej priznal proti sťažovateľovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

5. Okresný súd rozhodnutie o trovách konania odôvodnil tak, že k reálnemu obmedzeniu vlastníctva sťažovateľa vôbec nedošlo. Kataster nehnuteľností konajúci na základe návrhu žalovanej na zápis záznamu o zriadení vecného bremena zapísal nesprávne vecné bremeno na celú nehnuteľnosť, a nie len v nevyhnutnom rozsahu. Strany konania mali možnosť brániť sa v správnom konaní, čo nevyužili. Žalovaná podľa zistenia okresného súdu neurobila žiaden krok smerujúci k zrušeniu záznamu. Zrušenie záznamu na základe protestu prokurátora pre pochybenie správneho orgánu považoval súd za dôvod na späťvzatie žaloby. Sťažovateľom uvedený dôvod späťvzatia žaloby nepovažoval súd za zavinený žalovanou. Pokračovanie v konaní správneho orgánu po zrušení záznamu v auguste 2018 považoval za irelevantné, pretože záznam už neexistoval. Nepredloženie geometrického plánu žalovanou nezadalo dôvod na späťvzatie žaloby. Podľa okresného súdu bola žaloba podaná predčasne, keď vecné bremeno reálne neexistovalo a lehota na uplatnenie náhrady nemohla plynúť, nedal by sa určiť rozsah náhrady. Výšku náhrady považoval tiež za nadhodnotenú s odkazom na v minulosti riešený podobný prípad a zákonom predpokladaný rozsah reálneho obmedzenia, a preto by podľa súdu náhrada predstavovala len zlomok žalovanej sumy a žalovaná by mala právo na náhradu trov v zodpovedajúcej výške. Priznanie náhrady trov konania sťažovateľovi pri zastavení by tak bolo v rozpore so zákonom a dobrými mravmi. Súd napokon ustálil zavinenie späťvzatia žaloby sťažovateľom a nepreukázanie zavinenia žalovanej. Nevidel dôvod na postup podľa § 257 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“).

6. Krajský súd potvrdil napadnuté uznesenie okresného súdu ako vecne správne, stotožnil sa s ním v celom rozsahu a poukázal na špecifickosť sporu, na okolnosti predchádzajúce podaniu žaloby, na dôvody podania protestov prokurátora z júla 2018, na zrušenie záznamov, späťvzatie žaloby a na priebeh súdneho konania. Pre posúdenie zavinenia zastavenia konania bolo podľa súdu smerodajné zrušenie záznamov, pretože vecné bremeno zapísané v katastri nehnuteľností je predpokladom pre úspešné priznanie jednorazovej primeranej náhrady za nútené obmedzenie užívania nehnuteľností. Priebeh konania na správnom orgáne po zrušení záznamov bol irelevantný, pretože k zániku predpokladu pre priznanie náhrady došlo zrušením záznamov o vecnom bremene, nie ukončením záznamových konaní. Žalovaná nedala svojim správaním príčinu na zrušenie záznamov a za pochybenie správneho orgánu nenesie zodpovednosť. Okresný súd neposkytol ochranu špekulatívnemu správaniu žalovanej. Krajský súd sa stotožnil so záverom o predčasnosti a neprimeranosti rozsahu žaloby. Nezistil namietanú arbitrárnosť, prekvapivosť, neodôvodnenosť ani nespravodlivosť preskúmaného rozhodnutia.

7. Sťažovateľ podaním doručeným ústavnému súdu 10. júla 2020 navrhol zmenu ústavnej sťažnosti. Pôvodnú sťažnosť rozšíril o uznesenie okresného súdu vydané vyšším súdnym úradníkom 20. apríla 2020, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania v sume 4 774,57 eur a o uznesenie z 22. mája

2020 o zamietnutí sťažnosti sťažovateľa. Tieto uznesenia boli vydané a nadobudli právoplatnosť po podaní ústavnej sťažnosti a podklad pre ich vydanie tvorili už opísané napadnuté uznesenia okresného súdu a krajského súdu z novembra a decembra 2019. V prípade vyhovenia ústavnej sťažnosti by bez zahrnutia uznesení o výške trov vydaných v roku 2020 do rozhodnutia ústavného súdu nastal neistý stav.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Argumentáciu sťažovateľa v ústavnej sťažnosti možno zhrnúť takto:

Všeobecné súdy vykonali ústavne nesúladnú interpretáciu niektorých právnych noriem a nesprávne hodnotenie skutkového stavu. Nesprávne závery okresného súdu prevzaté krajským súdom, týkajúce sa skutkového stavu nezodpovedali objektívnemu skutkovému stavu, ich hodnotenie zakladá arbitrárnosť a svojvoľnosť.

a) Konkrétne išlo o argumentáciu súdov rozpornú so základnými princípmi vecných bremien a § 66 zákona o elektronických komunikáciách, že reálne nedošlo k obmedzeniu vlastníckeho práva sťažovateľa, že vecné bremeno reálne neexistovalo a sťažovateľovi nemohla plynúť lehota na uplatnenie náhrady.

b) Závery súdov o predčasnosti a nedôvodnosti žaloby sú nesprávne a v rozpore so zákonom; závery o neprimeranosti výšky uplatnenej náhrady sú založené na svojvoľných teoretických úvahách bez opory v relevantnom dôkaze a bez zohľadnenia predloženého znaleckého posudku, čím bol porušený princíp kontradiktórnosti a rovnosti strán.

c) Všeobecné súdy opomenuli pri určovaní zodpovednosti za zavinenie zastavenia konania zohľadniť, že žalovaná svojím konaním iniciovala výmaz vecných bremien z katastra; ich závery, že žalovaná nezavinila zastavenie konania, nemajú racionálny základ v interpretácii ustanovení Civilného sporového poriadku o trovách konania, porušujú princíp právnej istoty.

d) Prekvapivosť a nespravodlivosť napadnutých uznesení vníma sťažovateľ v nezaviazaní žalovanej na náhradu trov konania jemu, pretože jej správanie nezodpovedalo dobrým mravom, keď si špekulatívne nechala zapísať vecné bremeno zneužitím výkonu svojho práva a neskôr svojím nekonaním docielila výmaz vecného bremena, a preto vo výsledku boli napadnuté uznesenia nespravodlivými.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uzneseniami okresného súdu a krajského súdu o nároku na náhradu trov konania. Sťažovateľ dodatočne rozšíril predmet konania o medzičasom vydané uznesenia o výške trov a domáhal sa pripustenia zmeny ústavnej sťažnosti (bod 7). Navrhovaná zmena v podobe rozšírenia o ďalšie právoplatné rozhodnutia bola ústavnému súdu doručená včas a podľa svojho obsahu by mohla byť aj predmetom samostatnej ústavnej sťažnosti (a tak spôsobilá byť vylúčená alebo spojená na spoločné konanie, pozn.).

10. Ústavný súd, postupujúc podľa § 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), pri vzniknutej procesnej situácii a okolnostiach veci však považoval za vhodné a hospodárne primerane aplikovať § 141 CSP a posudzovať všetky došlé podania sťažovateľa v rámci tohto jedného konania bez nutnosti rozhodovania o pripustení zmeny ústavnej sťažnosti. Povaha konania o ústavnej sťažnosti sama osebe naznačený postup nevylučuje a zákon o ústavnom súde bližšiu úpravu zmeny ústavnej sťažnosti neobsahuje. Označenému výnimočnému postupu, naopak, nasvedčuje práve spôsob rozhodovania o trovách konania (najprv o nároku, potom o výške), ako aj samotný obsah navrhovanej zmeny (rozšírenie o ďalšie rozhodnutia bez rozšírenia o vecné argumenty proti ich obsahu).

III.1. K porušeniu práva na spravodlivý proces:

11. Vychádzajúc z doktríny minimalizácie zásahov ústavného súdu do činnosti orgánov verejnej moci (m. m. IV. ÚS 303/04, III. ÚS 770/2016), ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súde ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

12. Na tomto mieste je vhodné zdôrazniť, že ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Z tohto dôvodu ústavný súd nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať, či bol v konaní pred všeobecnými súdmi náležite zistený skutkový stav a aké právne závery z tohto zisteného skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonov všeobecnými súdmi s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

13. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní každého návrhu skúma, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podmienkou toho, aby ústavný súd pristúpil k meritórnemu prejednaniu ústavnej sťažnosti je vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy, ktorých uplatnenie sťažovateľovi právny poriadok priznáva. Podľa platnej

právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi a judikatúry všeobecného súdnictva sú ich závažné procesné pochybenia (vrátane porušenia základných práv podľa čl. 46 a nasl. ústavy) dôvodom na podanie odvolania (§ 355 CSP), prípadne (za splnenia zákonom stanovených podmienok) aj na podanie dovolania [§ 419 CSP (pozri mutatis mutandis napr. II. ÚS 595/2013, IV. ÚS 26/04, II. ÚS 130/02, IV. ÚS 31/03)] ako mimoriadneho opravného prostriedku, a to za situácie, že tento opravný prostriedok je účinný na ochranu sťažovateľom označených práv (I. ÚS 47/2020, III. ÚS 35/2019, I. ÚS 69/2019, III. ÚS 19/2019, I. ÚS 146/2018).

14. Súčasťou ustálenej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu, a preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a pred tým, než podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

15. V predmetnom súdnom spore mohol sťažovateľ proti napadnutému uzneseniu okresného súdu z 12. novembra 2019 podať odvolanie (čo aj urobil), o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Práve v tomto odvolaní mohol a mal namietať a odôvodniť konkrétne porušenia práva na spravodlivý proces. Krajský súd svoju právomoc rozhodnúť o jeho odvolaní uplatnil. Výsledkom bolo napadnuté uznesenie z 30. decembra 2019. Právomoc krajského súdu v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu. Z uvedeného dôvodu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti, ktorou namieta porušenie svojich práv napadnutým uznesením okresného súdu z 12. novembra 2019, odmietol podľa § 132 ods. 1 v spojení s § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci.

16. Ústavný súd ďalej preskúmal sťažnosť s osobitným zameraním na argumentáciu namietajúcu nedostatky napadnutého uznesenia krajského súdu, pričom sa zameril na prípustnosť ústavnej sťažnosti ako na podmienku konania pred ústavným súdom. Krajský súd v napadnutom uznesení poučil strany sporu, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je podľa § 419 CSP prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti vo vzťahu k vyčerpaniu právnych prostriedkov, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, spomenul vyčerpanie riadnych aj mimoriadnych prostriedkov.

17. V § 420 CSP sú taxatívne vypočítané procesné vady konania takého stupňa závažnosti, pre ktoré je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu v merite veci alebo rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí (vady zmätočnosti). Prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia je tak založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne ktorým sa rozhodlo v merite veci. Ústavný súd poukazuje na svoje uznesenie č. k. I. ÚS 275/2018 z 15. augusta 2018 (rozhodnutie č. 74/2018 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2018, s. 1270), v ktorom okrem iného vyslovil, že uznesenie odvolacieho súdu, ktorým potvrdil rozhodnutie okresného súdu o nároku na náhradu trov konania, je rozhodnutie, ktorým odvolací súd končí rozhodovanie o tejto otázke, ktoré tak možno považovať za rozhodnutie preskúmateľné v dovolacom konaní z dôvodov zmätočnosti ako rozhodnutie, ktorým sa konanie končí.

18. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej

práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní a pod. (pozri k tomu uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017). Obsahové znaky a jednotlivé prvky práva na spravodlivý proces pritom vyplývajú aj rozhodovacej činnosti ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva. Medzi čiastkové práva tvoriace právo na spravodlivý proces totiž patria aj zákaz svojvoľného (arbitrárneho) postupu súdu alebo ústavnoprocený deficit v dôkaznom konaní (zákaz deformácie dôkazov, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov, uvalenie excesívneho dôkazného bremena a pod.).

19. Z porovnania sťažnostných námietok (časť II) a zákonného rámca prípustnosti dovolania (interpretovaného v zmysle judikatúry ústavného súdu) aj bez toho, aby ústavný súd vstupoval do výlučnej právomoci dovolacieho súdu posudzovať podmienky prípustnosti dovolania, vyplývajú prieniky vo viacerých čiastkových zložkách práva na spravodlivý proces. Ide osobitne o zákaz svojvôle (vo vzťahu k hodnoteniu skutkových zistení, prekvapivosti rozhodnutí, interpretácie hmotnoprávných a procesných predpisov v rozpore s ich účelom a zmyslom a bez racionálneho základu), o kontradiktórnosť konania a rovnosť strán. Ich rozsah dáva ústavnému súdu dostatočný dôvod na prijatie predbežného a formálneho záveru o prípustnosti dovolania, ktorý si pre účely splnenia podmienky prípustnosti ústavnej sťažnosti môže dovoliť vysloviť. Vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu krajského súdu o nároku na náhradu trov konania sťažovateľ disponoval účinným prostriedkom nápravy (dovolanie), ktorý nevyčerpal (m. m. I. ÚS 269/2020).

20. Sťažovateľ netvrdil (tým menej preukazoval), že dovolanie v konkrétnych okolnostiach veci podľa § 420 písm. f) CSP nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Argumentoval len vyčerpaním všetkých dostupných prostriedkov, ktoré umožňuje použiť Civilný sporový poriadok, a preto podľa ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd v súčinnosti s okresným súdom zistil, že sťažovateľ nepodal proti napadnutému uzneseniu krajského súdu dovolanie.

21. Na základe uvedeného ústavný súd uzatvára, že o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať Najvyšší súd Slovenskej republiky. Ingerencia ústavného súdu do rozhodovacej činnosti krajského súdu nie je v danom prípade namieste. Ústavný súd preto považoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému uzneseniu krajského súdu za neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

22. Ústavný súd vo vzťahu k napadnutým uzneseniam o výške trov konania uvádza, že po prijatí už uvedených záverov o napadnutých uzneseniach týkajúcich sa nároku na trovy konania na ich prieskum chýba dostatočná ústavnoprávna argumentácia. Sťažovateľ ich zahrnul do predmetu ústavnej sťažnosti pre predĺženie právnym nejasnostiam v prípade, že by ústavný súd jeho ústavnej

sťažnosti vyhovel. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol v jej nosnej časti, napadnuté uznesenia o výške trov konania by mali zdieľať jej osud. V každom prípade nedostatok ústavnoprávnej argumentácie ako neodstrániteľný nedostatok ústavnej sťažnosti spôsobuje, že ústavná sťažnosť v zostávajúcej časti nemôže obstať a musí byť odmietnutá podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nedostatok zákonom ustanovených náležitostí.

23. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími návrhmi sťažovateľa uvedenými v petite jeho ústavnej sťažnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. februára 2021

Libor DULÁ
predseda senátu